GEORGE BACOVIA - DECEMBRIE

George Bacovia – December

Al. CISTELECAN[1]

Abstract

Simple observation: The following exercises are not (really) addressed to those who are already initiated in reading and interpreting poetry. They are meant to help those who are at the beginning, pupils and students. I am not interested in the possible (poetry) reader's critical erudition, but in the possibility to personally assume the poetry, even though I am not on the side of those who think that the exegesis stifles the literary work (on the contrary I think it is a way toward s the work). Therefore I d id not 'decorate' my commentary with links and footnotes, even though the experts can immediately notice that many observations had already been written – or they had become common facts.

Keywords: Bacovia, poetry, reading poetry, exegesis

Decembrie e o lună tracasată de reformele calendarelor şi de tot felul de agresiuni reformiste care au adus-o nu doar într-o situaţie de incongruenţă, dar chiar într-una de impostură. Una spune numele ei, alta locul ei. E o lună dislocată, marginalizată mai întîi de inserţia celor două luni imperiale iar apoi împinsă în situaţia funestă de final arbitrar al anului. E, aşadar, o lună sancţionară, un *terminator* temporal. E ucigaşul definitiv, cel care le îngheaţă pe toate. Decembrie e moartea. Creştinismul i-a dat însă şi valenţe sărbătoreşti, mai ales după acordul asupra Crăciunului realizat de catolici şi ortodocşi. (Ce-i drept, şi la romani avea o valenţă sărbătorească, de vreme ce atunci se ţineau saturnaliile; dar era o valenţă de exorcizare, o ieşire din timp, o scăpare în lumea întoarsă pe dos). E, de atunci, şi o lună a speranţei. Dar calitatea ei meteorologică esenţială rămîne cea de exterminator al naturii, al vieţii şi al culorilor ei. Lunile de toamnă sunt luni cu vocaţie picturală, ţin de şcoala impresionistă, pe cînd decembrie e luna reducţiei la cenuşiu, la monotonia cenuşiului. Dintr-un tablou, lumea devine o gravură; o epură de linii sumbre şi de spaţii pustiite. Cu toate astea, chiar în plin repertoriu de funeste, decembrie e şi luna inocentizării lumii. E luna primei zăpezi, a ninsorii care acoperă toate diformităţile şi urîţeniile lumii, luna care angelizează lumea. Prima ninsoare e o reverie în sine, un drog care duce pe toată lumea înapoi în copilărie. Cît ţine prima ninsoare nu mai există maturi şi bătrîni, există numai copii. Întîii fulgi copilăresc lumea, o traduc în candoare şi-n euforia inocenţei şi a zborului (toate jocurile zăpezii sunt, în felul lor, nişte zboruri); în bucuria pură a jocurilor de vertij; aşadar, a jocurilor de pe pragul extazelor. Prima ninsoare e, prin urmare, nu doar un factor de estetizare a lumii, ci şi unul de euforizare a ei şi de purificare. Din urîtă, lumea devine candidă. E un eveniment de transfigurare, de de-materializare, de nu chiar de spiritualizare; o festivitate cosmică de infantilizare şi elevaţie, de angelizare.

Pentru toată lumea prima ninsoare e o sărbătoare, nu o catastrofă. Pentru toată lumea în afară de Bacovia, a cărui meteorologie stă mereu sub semnul catastroficului (din această perspectivă, firește că serviciile naționale de drumuri sunt eminent bacoviene, căci

[1] Professor PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

BDD-A27262 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:25 UTC)

şi pentru ele prima zăpadă e totdeauna o catastrofă). *Decembrie* (de fapt, *Decembre*) procesează tocmai acest moment de solemnitate cosmică, de elevaţie şi euforie a candorii, momentul primei ninsori. E reveria primilor fulgi transformată, strofă cu strofă, printr-un mecanism atroce, într-un cataclism final; într-o reverie a morţii criogene.

Te uită cum ninge decembre…
Spre geamuri, iubito, priveşte –
Mai spune s-aducă jăratec
Şi focul s-aud cum trosneşte.

Nu i s-ar putea reproşa primului vers că nu promite o reverie (deşi nici de tot sigur nu e că ar face-o; neutralitatea afectivă a versurilor bacoviene lasă un spaţiu de ambiguizare a atitudinii); în orice caz, aşa pare: că poetul îi dăruieşte iubitei spectacolul unui miraj, că vrea să împărtăşească anume cu ea miracolul ninsorii; ninsoarea, neavînd agent responsabil, e un fenomen a-cauzal, un fel de manifest metafizic al cosmosului, un fapt de maximă spontaneitate; un fenomen în sine, necauzat, necondiţionat, nedeterminat; o pură spontaneitate, ca a oricărui miracol. La Bacovia însă avem agentul numit în clar: e *decembre*, el/ea ninge; personalizarea unui verb impersonal e o intenţie obscură de a culpabiliza, aici, luna decembrie (sau, dacă stăm pe ambiguitatea atitudinală a primului vers, de a-i atribui un miracol; dar nu putem sta mult, versurile următoare vor scoate această ipoteză din cauză). În caz că se-ntîmplă ceva rău, avem un vinovat sau, oricum, un responsabil.

Şi ceva rău începe să se presimtă deja din versul al doilea; în loc s-o ducă la fereastră şi să-i arate dansul fulgilor, ba chiar s-o îndemne să prindă unul, Bacovia îi spune să stea departe de fereastră şi doar să privească, de la distanţă, într-acolo; e o precauţie ce nu pare la locul ei într-o bucurie a participării la miracol, dar această precauţie va deveni tot mai explicită şi transformată într-o strategie de retragere din faţa miracolului promis; am spus „fereastră" (anume), dar la Bacovia n-avem de-a face chiar cu o fereastră – ori cu mai multe – ci doar cu nişte „geamuri" care sunt doar pe jumătate ferestre; sinonimiile au calitatea de a conţine nu doar diferenţe, ci şi contrarietăţi; fereastra e deschidere, participare, comunicare, implicare; geamul e doar pentru contemplaţie, la adăpost, el fiind şi „fereastră", dar şi „geam" pur şi simplu, folie izolatoare, oricît de transparentă. Geamul e o fereastră care nu se deschide, ci izolează; pe deasupra, mai e şi distanţa introdusă de poet ca precauţie: "spre", de departe. Începe să se strecoare printre versuri o spaimă, o angoasă, una care va deveni clară în al treilea vers. Atîta teroare (de frig, de potop) s-a insinuat deja încît poetul cere nu să se înteţească focul, ci să se aducă de-a dreptul focul substanţial, focul materializat – jăratecul -, spre a face depozit din el. Ni se prevesteşte deja catastrofa. În orice caz, poetul („eul liric" adicătelea) e atît de terifiat încît vrea să vadă/audă/simtă focul viu, nu doar căldura lui. Vrea să fie sigur că focul e receptat de toate simţurile. Nici n-a început bine să ningă în primul vers că-ntr-al patrulea ninsoarea a devenit o teroare. Se vede deja din prima strofă – şi va deveni tot mai evident pe parcurs –

BDD-A27262 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:25 UTC)

în ce situaţie discursivă (dar şi domestică, existenţială) ne aflăm: toate verbele folosite de poet sunt imperative, sunt comenzi, ordine date. Chiar şi ceea ce părea îndemn generos la început devine, în succesiunea imperativelor, o comandă. Avem aici un general care-şi tratează iubita ca pe o ordonanţă, ca pe o slujnică sau asistentă medicală (cam aşa se întîmplă tot mereu în „erotica" lui Bacovia). Miracolul promis iniţial s-a transformat deja într-o spaimă definitivă, într-o teroare a frigului şi congelării.

Şi mînă fotoliul spre sobă,
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele – totuna –
Aş vrea să le-ascult simfonia.

Nu e însă de-ajuns că stă departe, că ţine fereastra închisă, că i se aduce jăratec şi că focul e atît de intens încît explodează de vitalitate; teroarea e atît de manifestă încît poetul trebuie dus lîngă sobă, lipit de focul exaltat la maximum. Dar ce-o fi cu el de face asemenea impolitețe? Cum de-şi pune iubita să „mîne" fotoliul spre sobă? Desigur cu el însuşi în fotoliu…desigur el se află într-o situaţie delicată…boală? ebrietate? Ce neputinţă-l face să fie atît de mitocan încît să-şi pună iubita la o treabă atît de grea? (ipoteza a doua, nu de ignorat la Bacovia, pare aici exclusă avînd în vedere cît de detaliate şi precise sunt comenzile…). Fapt e că Bacovia vrea să fie cît mai aproape de foc şi cît mai departe de vijelia de afară, pe care vrea doar s-o asculte la radio (la „horn"), transmisă de departe, cît mai intermediată. Atîta frig existenţial s-a strecurat în viaţa lui încît analogia (alegoria) dintre propria viaţă şi vijelia de afară devine imediată. Bacovia nu suportă, terorizat, o „vijelie", ci trăieşte o vijelie, o viaţă a cărei armonie s-a transformat în haos, în cacofonie de angoase, dar la al cărei secret muzical, la a cărei ordine poetul năzuieşte să ajungă; speră că nu e vorba doar de o dezordine existenţială în destinul său, ci şi de un cifru muzical ascuns. Frigul de afară e deja frig lăuntric.

Mai spune s-aducă şi ceaiul,
Şi vino şi tu mai aproape, -
Citeşte-mi ceva de la poluri,
Şi ningă… zăpada ne-ngroape.

Pare că nimic nu poate linişti spaima odată pornită (la Bacovia nici nu se poate, lucrurile merg totdeauna în avalanşă). După toate măsurile luate, mai e nevoie şi de un ceai cald – căldura să nu fie doar dinafară, ci şi dinăuntru, focul trebuie interiorizat (căci frigul a intrat deja în viscere); şi, firește, de o iubită pe genunchi. Acum da, cazemata domestică e desăvîrşită: ferestrele-s zăvorîte, focul duduie, poetul stă lipit de sobă, ceaiul aburește iar iubita e unde trebuie. Toate sursele de căldură, de toate felurile, sunt mobilizate în jurul poetului. Avem o scenă de un idilism invidiabil. Totul, înăuntru, e angajat în amenajarea unui cuib călduros; afară n-are decît să se prăpădească lumea,

BDD-A27262 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:25 UTC)

înăuntru confortul e de-a dreptul idilic. Bacovia e într-o nacelă domestică, asigurat. Ca să fie şi mai îndepărtată de el teroarea de afară, iubita trebuie să-i citească poveşti de la poluri, poveşti de departe, de cît mai departe. Dar aceste reportaje de îngheţ citite de iubită, aceste morţi prin criogenie, sunt *aici*. Poetul s-a baricadat, dar în acelaşi timp vrea să trăiască, prin intermediar, senzaţiile îngheţului (în vreme ce focul îi cîntă la ureche!). Vrea să asculte, anticipat, povestea propriei morţi. Căci un mormînt confortabil şi-a pregătit Bacovia în mijlocul potopului de ninsoare. De-acum poate să ningă pînă cînd zăpada îi va îngropa, pînă cînd cuibul va deveni chiar mormîntul celor doi.

Ce cald e aicea la tine,
Şi toate din casă mi-s sfinte, -
Te uită cum ninge decembre…
Nu rîde… citeşte-nainte.

Un mormînt „faraonic" şi-a pregătit Bacovia: călduros, confortabil, cu toate cele dragi lui lîngă el, numai bun să fie închis în gheaţă ca-n chihlimbar. Lucrurile din casă nu i-s doar „dragi", ele au căpătat o aură de sfinţenie deoarece sunt lucruri cu care va trece dincolo, într-o piramidă de gheaţă care include toată lumea. Iar ninsoarea (ca şi ploile din alte poeme) a devenit (cu toate că repetiţia pare inocentă) coşmarescă, a dus-o pe biata iubită – mai fragilă la nervi – în pragul isteriei. Dar Bacovia n-are milă de crizele iubitei; ea trebuie să-şi facă treaba oricum, trebuie să-şi joace rolul pînă la capăt în această îngropăciune fastuoasă, servă jertfită. Aşa funebră cum se prefigurează, această reverie a morţii prin congelare e cea mai intensă reverie bacoviană; e moartea dorită (singurul lucru pe care, de fapt, poetul şi-l doreşte e moartea), spre deosebire de moartea prin descompunere, care-l îngrozeşte chiar şi pe Bacovia. Moartea igienică, moartea prin conservare.

E ziuă şi ce întuneric…
Mai spune s-aducă şi lampa –
Te uită, zăpada-i cît gardul,
Şi-a prins promoroacă şi clampa.

Lumina are un regim foarte fragil la Bacovia. E oricînd copleşită de întuneric iar zilele devin nopţi. De regulă, nopţi ultime, definitive. Ca şi aici. Ultima zi e, în realitate, ultima noapte. O noapte a lumii, cu toate luminile stinse. Doar în odăiţa-mormînt mai e lumină. Dar transformarea ei în mormînt e aproape definitivă: nu numai că pereţii de zăpadă cresc tot mai definitiv, dar deja nu se mai poate ieşi din cuibul călduros; el a devenit o celulă, un mormînt închis.

Eu nu mă mai duc azi acasă…
Potop e-napoi şi nainte,

BDD-A27262 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:25 UTC)

Te uită cum ninge decembre…
Nu rîde… citeşte nainte.

Ar putea părea o strofă de prisos, de vreme ce poetul nu mai are cum ieşi din casa-mormînt. În orice caz, explicitează ce mai trebuia. Şi face din cel mai inocent vers – laitmotivul poemului – un vers tot mai terifiant, notînd progresia funestă a ninsorii. Şi provocînd progresia isteriei… a isteriei din pragul morţii.

Decembre proiectează visul bacovian absolut: un vis al morţii estetizate.

BDD-A27262 © 2017 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:25 UTC)